

СПЕЦИФІЧНІ РИСИ ПРОЦЕСУ ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА

Національний університет «Одеська політехніка»

Анотація. У статті показано значимість планування для забезпечення економічної ефективності виробництва в сучасних умовах. Висвітлено специфічні риси процесу планування діяльності сучасного виробничого підприємства.

Ключові слова: процес планування; сучасне виробниче підприємство; організаційно-технічний аспект планування; соціально-економічний аспект планування; ефективність праці.

SPECIFIC FEATURES OF THE MODERN MANUFACTURING ENTERPRISE PLANNING PROCESS

Abstract: In article the importance of planning for ensuring the economic efficiency of production under modern conditions is shown. The specific features of the modern manufacturing enterprise planning process are highlighted.

Keywords: planning process; modern manufacturing enterprise; organizational and technical aspect of planning; social and economic aspect of planning; labor efficiency.

Багаторічний досвід закордонних та українських підприємств довів, що недооцінка планування в умовах ринку, частіше за все приводить до значних економічних втрат [1].

Планування діяльності виробничого підприємства – це система управління виробництвом, яка забезпечує його динамічний і пропорційний розвиток, а також виявлення і ефективне використання резервів виробництва. Планування діяльності означає прорахування і оцінка всіх можливих моментів і аспектів майбутнього господарювання, яке знаходить своє відображення в складанні планів [1].

Функцію планування можна вважати основою прийняття управлінських рішень, оскільки вона передбачає управлінську діяльність з формування цілей, завдань з управління виробництвом та визначення способів реалізації планів заради досягнення намічених цілей.

Процес планування має такі етапи [2]:

- 1) встановлення загальних цілей;
- 2) визначення деталізованих, конкретних цілей на плановий період;
- 3) визначення засобів і шляхів досягнення цілей;
- 4) контроль досягнення намічених цілей через співставлення планових значень показників з фактичними;
- 5) коригування цілей.

Планування не може не спиратися на дані за минулі періоди діяльності підприємства та здійснюється для визначення і контролювання перспективного розвитку підприємства. В зв'язку з цим надійність планів залежить від точності показників минулих періодів.

Слід відзначити, що планування на будь-якому сучасному підприємстві ґрунтується на неповній інформації, навіть незважаючи на добре налагоджену систему статистичного та бухгалтерського обліку [3]. Справа в тому, що деякі аспекти діяльності не можна оцінити: дії конкурентів, політична обстановка, економічні цикли, страйки і т.п. Індикатори кон'юнктури ринку є вихідними для розробки плану підприємства. Планування часто тим легше, чим крупніше підприємство, хоча на малих підприємствах певні виробничі фактори виявляються більш доступними для менеджменту. Зазначене надає плануванню імовірнісний характер.

Оскільки підприємство в сучасних умовах не може мати всю необхідну інформацію для розробки надійного плану, якість планових рішень суттєво визначається компетентністю та рівнем професіоналізму планових працівників. Отже, систему планування сучасного виробничого підприємства необхідно вибудовувати за умови використання всього наявного арсеналу: економіко-

управлінського інструментарію, знань і досвіду працівників [4].

Планування – це алгоритмізований процес підготовки рішень на відміну від ситуативного, спонтанного прийняття управлінських рішень [2]. Імпровізація є протилежністю планування. Тут рішення приймається на основі ситуації, що виникла, досвіду планового працівника та немає чіткого алгоритму прийняття імпровізованих рішень. Планування можна вважати ефективним коли тільки однієї інтуїції недостатньо для прийняти рішення. Це, наприклад, стосується поліпшення якості рішень через вирішення складних проблемних питань, пов'язаних з великою кількістю факторів, причинно-наслідкових зв'язків, неузгодженістю експертних думок щодо сценарію розвитку подій і процесів.

Незважаючи на всі переваги планування, воно не може замінити імпровізацію. В управлінській практиці запланувати всі ситуації неможливо та недоцільно. Причиною тому може бути несумірність витрат на здійснення планування та результатів реалізації плану; відсутність достовірної, об'єктивної і достатньої інформації для вироблення плану. У цих випадках вдаються до імпровізації і таким чином реагують на ситуацію, що виникла.

Вибір між імпровізованими та запланованими рішеннями на конкретному виробничому підприємстві зумовлюється рядом факторів:

- достовірністю і повнотою інформації про внутрішнє та зовнішнє середовище підприємства;
- спеціальними знаннями та особистісними якостями планових працівників;
- узгодженістю інтересів та бажань планових працівників з цілями планових рішень);
- співвідношенням можливостей відповідних менеджерів та можливостей планового працівника, які залежать від наявності у нього спеціальних засобів, що дозволяють здійснювати всі заходи, пов'язані з підготовкою та реалізацією планового рішення;
- рівнем інформованості планових працівників щодо цілей та особливостей прийняття та реалізації планових рішень;
- рівнем допустимості (планові заходи не повинні порушувати норм моралі та права);
- наявністю формалізованих інструментів планування та необхідних технічних засобів.

Процес планування можна охарактеризувати рядом специфічних рис:

- планування має організаційно-технічний і соціально-економічний характер;
- планування як складова управління носить інформаційний характер;
- планування на підприємстві є одним з найбільш значних організаційних чинників інтенсифікації виробництва.

1. Планування має організаційно-технічний і соціально-економічний характер. Організаційно-технічна аспект пов'язаний з кооперацією праці і знаходиться в залежності від рівня розвитку методів і засобів планування. Соціально-економічний аспект пов'язаний з соціально-економічними умовами суспільства. В цьому зв'язку сутність планування на виробництві необхідно оцінювати з двох сторін: організаційно-технічної і соціально-економічної. В іншому випадку не можна встановити причинно-наслідкові зв'язки, що визначають форми і методи планування, його цілі.

З організаційно-технічної точки зору країни з розвиненою ринковою економікою мають більше досвіду. Їх арсенал методів і технічних засобів значно багатший. Отже, рівень організації виробництва і управлінської діяльності на окремих підприємствах там вище, ніж в Україні. Це означає, що існує можливість використання організаційно-технічного досвіду планування. Однак, на наше переконання, в умовах, що склались, соціально-економічна сторона планової діяльності має бути першорядною в цілеполаганні і виборі відповідних засобів реалізації цілей.

2. Планування як складова управління носить інформаційний характер. Інформаційну сутність процесу планування можна уявити подивившись на стадії циклу планування. В ході виробництва перед плановими службами безперервно виникають проблеми. Тому стадією номер один в плановому циклі є виявлення проблем, що включає збір, обробку інформації, оцінку можливих наслідків планових рішень. На цій базі приймається планове рішення, потім воно реалізується. Інформація про результати за системою зворотного зв'язку надходить в службу планування, яка оцінює те, що відбулось, знов формулює проблеми, і цикл планування повторюється. Формулювання проблем, прийняття рішень та оцінка результатів чітко підпорядковані досягненню поставленої мети.

3. Сучасне планування на підприємстві є одним з найбільш значних організаційних чинників інтенсифікації виробництва. Це пов'язано з тим, що ефект спільних дій людей, що працюють в колективі, більше суми одиночних ефектів від дій кожного співробітника. Цей додатковий ефект пов'язаний з поділом праці. Його джерелом в процесах спеціалізації праці і кооперації є

планомірність. Саме свідомо встановлюваний планом зв'язок породжує синергетичний ефект. Велике сучасне виробництво, що характеризується високим рівнем динамізму, великою змінюваністю типорозмірів виробів і моделей, складністю технології процесів виготовлення висуває специфічні вимоги до внутрішньовиробничого планування, як засобу підтримки та визначення внутрішньовиробничих пропорцій.

При створенні складних зразків нової техніки внутрішньовиробниче планування дає змогу скоординувати різні дослідно-конструкторські, науково-дослідні, виробничі, технологічні, монтажні, налагоджувальні, будівельні та інші роботи, що здійснюються шляхом кооперування підприємств, науково-дослідних та конструкторських організацій різних галузей промислового виробництва. При цьому планами встановлюється не тільки загальна тривалість процесу, але і тривалість та послідовність робіт, що ним передбачена, зводячи до мінімуму витрати різних ресурсів нерационального характеру. Отже, планування підвищує ефективність праці.

На завершення відзначимо, що формування на підприємстві системи планування вимагає витрат, але ефект, отриманий від раціональної організації виробництва буде перевищувати ці витрати. В цьому зв'язку існуючий погляд на внутрішньовиробниче планування як на сферу витрат непродуктивних – дуже суперечливий та, на наш погляд, помилковий. При такому підході виходить, що планування збільшує ефективність праці, проте саме воно нібито засноване на праці, що вважається непродуктивною.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Тарасюк Г.М., Шваб Л.І. Планування діяльності підприємства: навч. посіб. 5-те вид. Київ: Каравела, 2012. 352 с.
2. Орлов О.А. Планирование деятельности промышленного предприятия: учебник. Изд. 2-е, перераб. и дополн. Киев: Скарбы, 2006. 416 с.
3. Жамбей Т. Теоретичні аспекти інформаційного потоку підприємства. *Український журнал «Економіст»*. 2021. № 9. С. 87-89.
4. Станіславик Е.В. Особенности принятия решений в операционном менеджменте. *Економіка. Фінанси. Право. Серія «Економіка»*. № 3/1'2017. С. 50-55.

Коваленко Олександр Михайлович – доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародного менеджменту та інновацій, Національний університет «Одеська політехніка», Одеса, e-mail: o.m.kovalenko@op.edu.ua.

Станіславик Олена Вячеславівна – доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту, фінансів і бізнес-технологій, Національний університет «Одеська політехніка», Одеса, e-mail: elenastanislavuk@ukr.net.